

Eylem Süreci

Çevre eğitimi temelde sorun çözebilme eğitimidir. Felsefi bir açıdan bakarsak çevre eğitiminin iki yaklaşımdan esinlendiğini söyleyebiliriz. Bunlardan ilki bütünlüklü yaklaşımdır. İkincisi ise hem doğal hem de insan yapımı çevremiz için akılcı bir genel yönetim uygulamak amacıyla insanoğlunun yetenek ve becerilerini geliştirmeye ve sürdürülebilirliğe yönelik yaklaşımdır. Çevre konusunda eğitildikçe, çevremizle ilgili yararlı deneyimler yaşamaya başlar ve böylece bir kavrayış, bir bilinç ve bir hassasiyet kazanırız. Bu sayede, öncelikle daha çok şey öğrenme isteği duyarız (bilgi hedefi). Bilgi ve deneyimlerimiz sayesinde çevreye karşı daha olumlu bir tavır alır (tavır hedefi), çevremizi, çevreyle ilgili sorun ve konuları daha iyi incelememizi sağlayacak becerileri elde ederiz (beceri hedefi). Son olarak da bu bilinç, bilgi, olumlu tavır ve becerileri kullanarak, sorunları çözmek ve çevremizdeki dünyada bir fark yaratmak amacıyla çevreye yararlı hareketlerde bulunuruz (katılım hedefi).

Çevre eylemleri, çevre eğitiminin en ileri hedefidir. Başarıya ulaşmak için geçilmesi gereken birçok aşamadan oluşur. Her eğitim birimi (örneğin okul, sınıf, vb), hatta her öğrenci için en iyi proje ya da etkinliği belirlerken, öğrencilerin ilgi alanlarını, yaşlarını, becerilerini ve yerel gereksinimleri bilmek çok yardımcı olacaktır. Bu tür etkinliklere katılmanın birçok yararı vardır. Gençler edindikleri bilgi, deneyim ve becerileri tüm yaşamları boyunca kullanabilirler. Planlama, harekete geçme ve değerlendirilmenin bir mantık sistemini izleyen aşamaları vardır. Bir proje sırasında öğrenciler topluluk halinde ya da bireysel çalışabilirler. Her iki durumda da eylem sürecinin temelinde hiçbir değişiklik olmaz. Sürecin aşamaları aşağıda açıklanmıştır. Her aşama için de anahtar sorular eklenmiştir.

Yöntem

1. aşama • Eylem planı

Öğretmen öncelikle öğrencilerin gerçekten ilgilendikleri sorunları belirlemelerine yardımcı olmalıdır. Belki de küçük bir sorunu tamamen çözmeye çalışmaktansa, büyük bir sorunun bir kısmını çözmeye çalışmak daha doğru olur. Öğrencileri, bilgi edinmek için araştırma yapmaya ya da yerli halkla, bir üniversitedeki uzmanlarla veya resmi görevlilerle görüşmeler yapmaya yönlendirmek gerekir.

2. aşama • Bilgi toplama

Öğrenciler, sorunun nedenlerini belirlemek amacıyla bilgi toplamalıdır; böylece sorunu çözmek için hangi noktaya odaklanmaları gerektiğini anlayacaklardır. Başka insanların sorunları ya da çözümleri konusunda aynı görüşte olmayabileceği öğrencilere anımsatılmalıdır. Öğrencilerin kendilerini sorunlardan etkilenen kişilerin yerine koyması sağlanmalıdır. İkinci aşamayı tamamlamak için aşağıdaki soruların yanıtlanması gerekir:

- ① Sorunun nedeni nedir? Ayrıntılı olarak açıklayın ve kaynağını bulmaya çalışın.
- ② Sorun ne zamandır var?
- ③ Sorundan kimler etkileniyor?
- ④ Sorun ne sıklıkta ortaya çıkıyor?
- ⑤ Sorundan etkilenen kişiler neler hissediyor?
- ⑥ Siz sorun hakkında neler hissediyorsunuz?
- ⑦ Sorunun varlığından kazanç sağlayanlar var mı? Varsa, kim ve nasıl? Herkes bundan haberdar olursa kendilerini nasıl hissedeceklerdir?

3. aşama • Ne yöne gidileceğine karar vermek

Bu aşamada, sorunu çözmeye yönelik tüm olası yaklaşımlar hakkında beyin fırtınası yapılır. Soruna "en iyi" çözümün hangisi olduğunu karar vermek için her alternatif incelenir ("hiçbir şey yapmama"nın da bir seçenek olduğunu unutmayın). Bir çözüm olasılığı seçildikten sonra öğrenciler, buldukları çözüme uygun bir etkinlik

hazırlayıp hazırlayamayacaklarına karar vermelidir. Aşağıdaki sorular üçüncü aşamada öğrencileri yönlendirecektir:

- ❶ Bu sorunu çözmek için olası alternatifler nelerdir?
- ❷ Her alternatifin maliyeti-kazancı ve avantajı-dezavantajı nelerdir?
- ❸ Her alternatifin detaylı yasal ve toplumsal sonuçları nelerdir?
- ❹ Alternatifler çevreyi nasıl etkileyecektir?
- ❺ En uygun çevre eylem stratejisi ya da stratejiler bütünü hangisidir?
- ❻ Eylem için yeterli zamanınız, beceriniz ve cesaretiniz var mı?
- ❼ Bu alternatifi seçerseniz, kişisel değerlerinizle tutarlı bir etkinlik hazırlayabilecek misiniz?
- ❽ Yukarıdaki sorulara verdiğiniz yanıtlar doğrultusunda, sizce hangi alternatif daha gerçekçi ve uygun olur?

4. aşama • İlerlemek

Öğrenciler bir alternatif seçtikten ve harekete geçmek için uygun stratejiyi belirledikten sonra, bunu diğer insanlara anlatmalıdır. Başkalarını da harekete geçirmeleri gerekir. Aşağıdaki soruları yanıtlamaya çalışın:

- ❶ Diğer insanların yardımı olursa eyleminiz daha etkili olacak mı? Eğer olacaksa kimlerden yardım istenmelidir? Uygun "ortak"ları belirlemeye çalışın.
- ❷ Eyleme geçmek için yetkililerden izin almak gerekiyor mu?
- ❸ Planınız ayrıntılı ve uygulanmaya hazır mı?
- ❹ Grup halinde hazırlanacak bir etkinlik sözkonusuysa, herkesin bir görevi var mı? Kendi görevinizin önemini biliyor musunuz? Gruptaki diğer insanlar sizin görevinizi ve kendi görevlerini iyice kavıyorlar mı?
- ❺ Eyleminizi etkileyebilecek herhangi bir sorun ya da itiraz olacağını düşünüyor musunuz?
- ❻ Eğer düşünüyorsanız, bunlarla nasıl başa çıkacağınızı karar verdiniz mi?

5. aşama • Yapın!

Planınızı eyleme dönüştürün. Projenin uygulama aşamalarının hepsinde sorular sorun:

- ❶ Etkili bir eylem için hangi değişiklikler yapmak gerekir?
- ❷ Eyleminizden etkilenen insanlardan nasıl tepkiler alıyorsunuz? Neler hissediyorsunuz?

6. aşama • Geriye dönüp bakın

Öğretmenler öğrencilerini, çevresel eylem projelerini değerlendirmeye yönlendirmelidir. Sonradan yapılan değerlendirme, önceden tahmin üretmekten daha doğru olur. Öğrenciler kendilerine aşağıdakilere benzer sorular sormalıdır:

- ❶ Önerilen çözüm sorunu gerçekten çözdü mü?
- ❷ Yeni sorunlar ortaya çıktı mı?
- ❸ Eyleminizin sonucunda ne öğrendiniz?
- ❹ Çabanızdan başkaları da yararlandı mı?
- ❺ Eyleminiz başkalarını olumsuz etkiledi mi?
- ❻ Bu deneyim hakkında neler hissediyorsunuz?

7. aşama • Başkalarıyla paylaşın

Bu kadar çaba harcadıktan sonra, deneyiminizi neden başkalarıyla paylaşmıyorsunuz? Diğer öğrencileri, deneyimlerini paylaşmaya yönlendirin. Böylece üçüncü taraflar da buna benzer eylemler hazırlayabilir. Ayrıca öğrenciler başarının ve bir "zafer" anının tadına varacaklardır.

Kaynak:

Vretta-Kouskoleka Helen, *Water is Life*, cilt II: Eğitim kitapçığı, UNEP & WAGGGS, 1991.